

Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

Številka: 013-26/2012-379

Datum: 9. 3. 2021

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport na podlagi Sklepa o izboru tem nacionalnih evalvacijskih študij in njihovem financiranju za obdobje 24 mesecev št. 013-26/2012-367 z dne 7. 10. 2020 v povezavi s 6. členom Protokola o določanju in načinu izvajanja nacionalnih evalvacijskih študij z dne 17. 3. 2015 ter spremembami z dne 16. 7. 2018 in dne 14. 12. 2018 (v nadaljevanju: protokol), v zvezi z 4. odstavkom 19. člena Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (UR. I. RS, št. 7/14, 27/17 in 47/19) objavlja

JAVNO POVABILO

za zbiranje predlogov za nacionalno evalvacijsko študijo s trajanjem 24 mesecev z naslovom

ANALIZA POTREB, POGOJEV IN MOŽNOSTI OBVEZNEGA VKLJUČEVANJA OTROK V ENEGA IZMED PROGRAMOV PREDŠOLSKE VZGOJE Z VIDIKA ZMANJŠEVANJA SOCIALNE, EKONOMSKE IN KULTURNE NEENAKOSTI

Dostopna in kakovostna predšolska vzgoja je pomembno področje dobrobiti prebivalstva. Vključenost v kakovostno predšolsko vzgojo spodbudno vpliva na otrokov razvoj, ima pomembno socializacijsko funkcijo ter povečuje možnosti za boljše učne dosežke na višjih ravneh izobraževanja. Prav tako je vključenost otrok v predšolsko vzgojo pomemben ukrep za blaženje negativnih posledic revščine in zmanjševanje socialne ter ekonomske neenakosti. Pomen predšolske vzgoje prepoznavajo tudi politike EU, kjer so med drugim cilji povezani s povečevanjem vključenosti otrok v to raven izobraževanja.

V začetku šolskega leta 2019/20 je bila stopnja vključenosti otrok starih 1–5 let v predšolsko vzgojo 82,7 % (SURS, 28. 5. 2020). Velika večina otrok je obiskovala javne vrtce (94,3 %, SURS 2019/20). Prav tako je bila večina otrok vključenih v celodnevne programe.

Evropski strateški cilj, zapisan v dokumentu *Strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020)*¹, je predvideval 95 % vključenost štiri in petletnih

¹ https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_sl

otrok v predšolsko izobraževanje do leta 2020. Slovenija tega cilja do zdaj še ni dosegla, se mu je pa zelo približala. V šolskem letu 2019/20 je vrtec obiskovalo 94,1 % otrok te starosti. Iz teh števil lahko sklepamo, da se približno 6% otrok vključi v obvezno osnovnošolsko izobraževanje brez predhodne vključitve v vrtec.

*Resolucija Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030)*² pa je kazalnik vključenosti v predšolsko vzgojo in varstvo zvišala in določila, da bi do leta 2030 morale biti vključenih vsaj 96 % otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo.

V EU dokumentu »*Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*«³ je opredeljeno, da mora vrtec nuditi varno in spodbudno okolje, ki bo vsakemu otroku omogočil razvoj njegovih potencialov na celosten način.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS (2011: 72), ki predstavlja konceptualne rešitve sistema vzgoje in izobraževanja med cilji na področju predšolske vzgoje predvideva večji delež otrok, vključenih v vrtce, predvsem otrok, starih 4 in 5 let ter večjo vključenost otrok iz socialno in kulturno manj spodbudnega okolja. V omenjenem dokumentu je zapisano, da tuje in slovenske raziskave kažejo, da ima kakovostno delo v vrtcu ugoden vpliv na govorni razvoj otrok in njihov socialni razvoj ter pripravljenost za šolo – pripravljenost za učenje in akademske dosežke. Pomembno je poudariti tudi vertikalno povezanost z naslednjo vzgojno-izobraževalno ravno – raziskave namreč kažejo tudi, da so pozitivni učinki vrtca trajnejši, če se v OŠ z njimi nadaljuje (profesionalna, pedagoška in razvojna kontinuiteta⁴).

Države EU se razlikujejo v tem, ali je obisk predšolske vzgoje obvezen ali ne. Pripravo na šolo oz. obvezno vključitev eno leto pred vstopom v šolo ima 19 izobraževalnih sistemov v Evropi, t. j. 44 % (43 izobraževalnih sistemov v 38 evropskih državah)⁵. Da bi otrokom omogočile boljše vključevanje v šolski sistem, države nudijo tudi različne oblike/programe za spodbujanje govora in komunikacije bodisi v učnem jeziku, bodisi v otrokovem maternem jeziku, ki ni učni jezik (teh držav je veliko manj). V Nemčiji nudijo posebno podporo osebju, ki dela z otroki, katerih materni jezik ni učni jezik (priseljenci, begunci). V nekaterih državah s posebnimi instrumenti merijo otrokove sporazumevalne zmožnosti npr. v Avstriji predšolskim otrokom od 3. do 6. leta starosti s pomanjkljivim znanjem jezika nudijo posebno pozornost v času njihovega bivanja v vrtcu (med igro, rutino ipd.), znanje jezika spremljajo in tudi evalvirajo, pred vstopom v šolo pa testirajo otroke v vrtcu in jih nato vključijo v pripravljavnice (možnost fleksibilnega vstopa v prvi razred)⁶. Na Danskem pri triletnih otrocih, ki niso

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6125-2021-INIT/sl/pdf>

³ https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf

⁴ <https://www.oecd.org/publications/starting-strong-v-9789264276253-en.htm>

⁵ Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe (2019): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/key-data-early-childhood-education-and-care-europe-%E2%80%93-2019-edition_en

⁶ <https://www.oecd.org/education/school/SS5-country-background-report-austria.pdf>.

vključeni v vrtec, testirajo raven njihovega jezikovnih zmožnosti (odločitev je na ravni občine, kako to izvedejo, pri kateri starosti itd.). V primeru, da ne dosega ustrezne ravni, mora občina zagotoviti podporni program v različnem obsegu ur.⁷ Na Norveškem⁸ in Švedskem v vrtcih potekajo različne oblike spremljanja otrokovega razvoja, kamor je vključeno tudi spremljanje otrokovih sporazumevalnih zmožnosti⁹.

V slovenskem vzgojno izobraževalnem prostoru smo v zadnjem obdobju deležni velikega števila pobud različnih deležnikov (ravnatelj/ravnateljic, učiteljev/učiteljic, županov/županj različnih občin...) glede potrebe po ustrežnejšem znanju slovenskega jezika ter krepitvi socialnih veščin (predvsem ranljivih skupin) pred vstopom v šolski prostor s težnjo po obveznem obiskovanju programa predšolske vzgoje.

Tudi *Strategija Slovenije 2030*¹⁰ opozarja na pomembnost dejstva, da učenje za in skozi vse življenje zajame čim širšo populacijo, pri čemer sta ključni kakovost in dostopnost, s posebno skrbjo za prikrajšane skupine. Učinkovit in kakovosten izobraževalni sistem, katerega namen je priprava posameznika na uspešno delo, kakovostno življenje in sodelovanje v družbi, je osnovni pogoj za konkurenčno gospodarstvo in družbeno blaginjo. Pri svojem drugem najpomembnejšem cilju, »znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo«, izraža zahtevo po zmanjševanju vrzeli v znanju in spretnostih, da bi tako kot družba v celoti prispevali tudi k nižjemu tveganju socialne izključenosti posameznikov. Že iz tega je razvidno, da se Republika Slovenija pri krovnih strateških ciljnih razvoja zaveda sprejetih obveznosti, da varuje šibkejši in socialno izključene posameznike in skupnosti, med katere se uvrščajo tudi otroci, ki prihajajo iz ranljivih skupin (priseljenci, socialno-depriviligirani otroci, otroci v bolnišnicah - dolgotrajno bolni otroci, tudi otroci iz romskih skupnosti, itd.).

Med aktivnostmi za doseg tega cilja pa Strategija določa spodbujanje nižje izobraženih in drugih prikrajšanih skupin k vključitvi v izobraževanje in učenje za lažji prehod in obstanek na trgu dela ter z zmanjšanjem tveganja socialne izključenosti in zagotavljanjem kakovostnega življenja.

V Sloveniji je bila v letu 2020 zaključena nacionalna evalvacijska študija z naslovom *Evalvacija modelov učenja in poučevanja slovenščine kot drugega jezika za učence in dijake, ki jim slovenščina ni materni jezik (2017–2020)*¹¹. Izsledki študije navajajo, da je »med ukrepi in dejavnostmi, ki bi po mnenju respondentov (najbolj) pripomogli k še uspešnejšemu jezikovnemu vključevanju učencev Romov, največkrat omenjena še doslednejša vključitev romskih otrok v vrtec, delo s starši oz. njihova vključitev v šolsko delo otrok, obvezno

---

⁷<http://www.oecd.org/education/school/SS5-country-background-report-denmark.pdf>.

⁸ <http://www.oecd.org/norway/early-childhood-education-and-care-policy-review-norway.pdf>

⁹ https://www.fruehe-chancen.de/fileadmin/PDF/Archiv/Expertise_Schweden_DJI_final.pdf

¹⁰ https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf

¹¹ Evalvacija modelov učenja in poučevanja slovenščine kot drugega jezika za učence in dijake, ki jim slovenščina ni materni jezik (2017–2020)

obiskovanje dodatnih dejavnosti za čim večjo izpostavljenost jeziku tudi v prostem času, med počitnicami itd« (Knez idr. 2020: 638).

Študija prav tako opredeljuje, da bi veljalo čim prej sprejeti zakonodajo in potrebne dokumente, ki bi tudi v predšolskem obdobju migrantskim otrokom omogočalo sistematično učenje slovenščine, in sicer tudi tistim (npr. v obliki dopoldanskih ali popoldanskih jezikovnih uric), ki niso vključeni v program predšolske vzgoje. Pomembno je tudi krepiti zavedanje, da otroci s preselitvijo v drugo državo izgubijo svoje najmočnejše orodje za učenje – svoj materni jezik, ki ga najverjetneje edino dobro obvladajo, zato predstavlja zanje v prehodnem obdobju učno gradivo v prvem jeziku pri spoznavanju novih konceptov, s katerimi se v slovenščini seznanja pri različnih predmetih, veliko pomoč (Knez idr. 2020: 645).

Z namenom sistemske vzpostavitve pomoči pri učenju slovenščine kot drugega jezika na predšolski stopnji (še zlasti, če so otroci ob vključitvi v vrtec starejši od treh let), ki bi otroke priseljence kljub drugačnemu jezikovnemu in tudi sociokulturnemu ozadju uspešno pripravila na jezikovne zahteve, ki jih prinaša vključitev v osnovno šolo, je v zaključni fazi priprava dodatka h Kurikulu za vrtce v kontekstu začetnega učenja slovenščine kot drugega jezika za predšolske otroke.

Slovenija je sicer že pred časom uvedla brezplačne krajše programe za petletne otroke, ki niso vključeni v vrtec.

Krajši programi v obsegu 240 ur so namenjeni predvsem otrokom iz t.i. ranljivih skupin oziroma otrokom, ki živijo v odročnih krajih in je vrtec zanje preveč oddaljen, da bi jih starši pripeljali tja vsak dan. Zato je določen tudi nižji normativ za oblikovanje oddelka krajšega programa, ki se oblikuje že, ko je zagotovljena vključitev vsaj petih otrok (v primeru vključitve otrok iz ranljivih skupin sicer je regularen normativ za oblikovanje oddelka krajšega programa 8 – 12 otrok). Kljub pričakovanjem, da bodo vrtci organizirali v svojih okoljih več tovrstnih programov, pa so izkušnje pokazale, da interes vrtcev ni tako velik oziroma, da se soočajo z določenimi težavami, ki ovirajo večje število organiziranih krajših programov. Krajši programi v vrtcu morajo biti načrtovani v skladu s Kurikulom za vrtce ter morajo otrokom zagotoviti dobro počutje, sprejetost in biti v podporo njihovem razvoju in napredku. To pomeni, da morajo strokovni delavci pri načrtovanju, izvajanju in spremljanju vzgojno-izobraževalnega dela v oddelku krajšega programa upoštevati vsa načela in cilje Kurikula za vrtce ter zagotavljati uravnoteženost dejavnosti iz vseh šestih področij dejavnosti Kurikula za vrtce.

Organiziranje oddelkov krajših programov v vrtcih pomeni tudi uresničevanja cilja, ki so ga opredelili Združeni narodi kot področje trajnostnega razvoja v točki 4.2¹². Slednji predvideva, da bi morale vse deklice in dečki do leta 2030 imeti dostop do kakovostnega razvoja v zgodnjem otroštvu, do varstva in predšolske vzgoje, kar je tudi v skladu z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah¹³, ki priznava izobraževanje kot pravico in z 11. načelom

---

¹² The 2030 Agenda for Sustainable Development, United Nations, 2015.

¹³ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, 2012/C 326/02

Evropskega stebra socialnih pravic¹⁴, ki opredeljuje, da imajo vsi otroci pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva.

V zbirki *Kakovost v vrtcih in šolah*¹⁵ (2019), ki je nastala v okviru ESS projekta (nosilka: Šola za ravnateljce) je pojasnjeno, da je na področju predšolske vzgoje pomembno spremljanje napredka vseh otrok na različnih področjih razvoja in učenja ter zagotavljanje vzpodbudnega, varnega učnega okolja in nudenje ustrezne podpore vsakemu posameznemu otroku pri razvoju in učenju. Skladno s tem ter načeli predšolske vzgoje in Kurikula za vrtce so opredelili standarde kakovosti razvoja in učenja otrok¹⁶. Pri tem so izhajali iz razmisleka o tem, kakšne otroke želimo vzgojiti in česa jih želimo naučiti v času vključenosti v vrtec. Standardi na področjih razvoja in učenja otrok izpostavljajo naslednje poudarke: govorne zmožnosti, mišljenje, porajajočo se pismenost, socialne zmožnosti in spretnosti, samostojnost, gibalni razvoj in skrb za zdravje.

Za obvezno vključitev otrok v sistem predšolske vzgoje v Sloveniji ni podlage niti v Zakonu o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17 in 18/21) in Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP 2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj) niti v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011), ki predstavlja konceptualne rešitve sistema vzgoje in izobraževanja.

Glede na zgoraj navedeno je izziv za slovenski prostor v prihodnje razmislek o tem, ali tudi v Sloveniji uvesti obvezen obisk določenega števila ur predšolske vzgoje za vse otroke, hkrati pa zagotoviti vertikalno povezanost z vidika profesionalne, pedagoške in razvojne kontinuitete z osnovnošolskim izobraževanjem.

Namen študije z naslovom *Analiza potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti* je doprinos k razmisleku o morebitnem obveznem obiskovanju ene od obstoječih oblik programov predšolske vzgoje, saj je evidentno, da ima vključenost otrok (predvsem za otroke iz ranljivih skupin) v kakovostno predšolsko vzgojo pozitiven učinek iz mnogih vidikov. S predlagano evalvacijsko študijo bi želeli pridobiti utemeljene informacije in podatke glede potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti. Izpostavljamo, da bo študija za odločevalce predstavljala pomembno podlago za morebitne spremembe na področju obveznega vključevanja otrok v predšolske programe.

Študija naj se osredotoči na naslednje vidike:

- a) analizo dodane vrednosti uvedbe obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v kontekstu zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne

---

¹⁴ Evropski steber socialnih pravic, Svet 2017.

¹⁵ <http://solazaravnateljce.si/index.php/dejavnosti/zaloznistvo/zbirka-kakovost-v-vrtcih-in-solah>

¹⁶ <http://solazaravnateljce.si/ISBN/978-961-6989-29-9.pdf>

neenakosti in prispevka k večji pravičnosti pri zagotavljanju dostopnosti vzgoje in izobraževanja v Sloveniji;

- b) identifikacijo primerov dobrih praks obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v tujini;
- c) analizo izkušenj različnih deležnikov vzgoje in izobraževanja (npr. otrok, vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev v 1. razredu, svetovalnih delavk/delavcev, vodstva vrtcev in osnovnih šol, staršev ipd.) glede udeležbe otrok v krajših programih z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti;
- d) oblikovanje predloga morebitnega novega programa oziroma oblikovanje predloga izboljšanja obstoječih programov, da bi lahko v največji meri korigiral socialno, ekonomsko in kulturno neenakost pred vstopom v osnovnošolski prostor;
- e) identifikacijo pogojev in možnosti (zagotavljanje dovolj velikega števila vpisnih mest v vrtcih, kadrovske zmogljivosti, prostorske kapacitete, finančne posledice, kakovost izvedbe predšolske vzgoje..) v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne vrste programov predšolske vzgoje;
- f) identifikacijo izzivov in izboljšav glede vertikalne povezanosti z vidika profesionalne, pedagoške in razvojne kontinuitete med predšolskim sistemom VIZ (vrtcem) in osnovnošolskim izobraževanjem
- g) pripravo strokovnih podlag in usmeritev za edukacijsko politiko v kontekstu morebitne uvedbe obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti;
- h.) pripravo nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju vrtcev (in šol), v kontekstu morebitnega novega programa oziroma oblikovanja predloga izboljšanja obstoječih programov.

PODROBNEJŠA NAVODILA ZA PRIPRAVO VSEBINE PREDLOGA NACIONALNE EVALVACIJSKE ŠTUDIJE

Vsebina predloga posamezne nacionalne evalvacijske študije vsebuje naslednje elemente v skladu s 7. členom protokola:

- Uvod, ki vsebuje vsaj naslednje elemente:

- Formalni okvir študije,
- Opredelitev ciljev študije,
- Argumentacija smiselnosti vsakega opredeljenega cilja,
- Ocena stopnje uresničljivosti raziskovalnih ciljev in opredelitev morebitnih omejitev glede doseganja posameznih raziskovalnih ciljev.

- Metode raziskovanja, ki zajemajo vsaj naslednje elemente:

- Predvidene metode raziskovanja glede na posamezne raziskovalne cilje (za vsak cilj posebej se opredelijo vse predvidene raziskovalne metode)
  - Za kvantitativne metode neposrednega zbiranja podatkov (npr. anketa, strukturirano opazovanje, eksperiment) je potrebno opredeliti:

- osnovno populacijo ter tip, osnovno strukturo in obseg raziskovalnega vzorca,
  - način zbiranja podatkov z opredelitvijo načina zagotovitve ustrezne (načelno vsaj 50%) stopnje realizacije vzorca na vseh ravneh oz. z argumentacijo o zagotavljanju nepristranskosti vzorca,
  - uporabljen inštrument (npr. okvirna vsebina vprašalnika/načrt opazovanja...)
  - predvidene postopke analize pridobljenih podatkov.
- Za kvalitativne metode neposrednega zbiranja podatkov (npr. intervju, fokusna skupina, opazovanje z udeležbo) je potrebno opredeliti:
    - populacijo, ki jo raziskujemo ter način vzorčenja;
    - uporabljeni inštrument (usmeritvena vprašanja za intervju ali fokusno skupino / načrt opazovanja)
    - predvidene postopke analize pridobljenih podatkov.
- Za sekundarno analizo podatkov je potrebno navesti vir in značilnost podatkov ter predvidene metode njihove obdelave.

- Strokovni življenjepisi nosilca predloga in članov raziskovalne skupine, iz katerih so razvidni podatki za ugotavljanje raziskovalne usposobljenosti (9. člen protokola). Življenjepisi morajo biti predloženi v skladu z obrazcem EUROPASS v slovenskem jeziku.

- Časovni načrt nacionalne evalvacijske študije s predvidenim obsegom financiranja.

Prvo (preliminarno) poročilo se pričakuje do konca aprila 2022 in zaključno poročilo ob koncu časovnega poteka evalvacijske študije.

Finančna sredstva, namenjena za izvedbo študije, znašajo 20.000 EUR.

V izbirni postopek se bodo uvrstile vse prijave, ki bodo v roku 30 dni od objave javnega povabila na spletnih straneh, in sicer do 12.00 ure zadnjega dne navedenega roka, posredovane na naslov **Pedagoški inštitut, Gerbičeva 62, 1000 Ljubljana**, z oznako »NE ODPIRAJ – PRIJAVA NA JAVNO POVABILO - EVALVACIJSKE ŠTUDIJE«.

Pedagoški inštitut v roku 10 dni po izteku roka prijave identificira morebitne nepopolne predloge in njihove prijavitelje pozove k dopolnitvi. Če prijavitelj v roku 10 dni od prejema poziva ne posreduje popolne vloge, se njegov predlog zavrže.

prof. dr. Simona KUSTEC

MINISTRICA

